

Európska Asociácia Sudcov
Regionálna skupina Medzinárodnej Asociácie Sudcov

REZOLÚCIA
EURÓPSKEJ ASOCIÁCIE SUDCOV
prijatá 2.septembra 2021
týkajúca sa legislatívnych zmien na Slovensku

Na žiadosť Združenia sudcov Slovenska Európska asociácia sudcov (ďalej len „EAJ“) preskúmala určité aspekty nedávnych zmien legislatívy týkajúcich sa súdnictva a právneho štátu prijatých zmenami Ústavy Slovenskej republiky (ústavný zákon č. 422/2020 Z. z.) a zákonom č. 423/2020 Z. z. (v súvislosti s reformou súdnictva), ktoré nadobudli účinnosť 1. januára 2021. EAJ bola tiež informovaná o legislatívnom návrhu novej súdnej mapy Slovenskej republiky.

Oceňujúc, že zmeny boli súčasťou reformného rámca prijatého s cieľom zlepšenia pozície súdneho systému vo vnímaní verejnosti na Slovensku, EAJ vyjadruje ľútosť, že nasledovné konkrétne zmeny vyvolávajú vážne obavy:

(a) Predčasné odvolanie z funkcie člena Súdnej rady

V jeho zmenenej podobe, článok 141a (5) Ústavy teraz ustanovuje, že predsedu, podpredsedu a člena Súdnej rady Slovenskej republiky možno pred uplynutím ich funkčného obdobia kedykoľvek odvolať.

Zavedenie takejto právomoci je v rozpore s Európskymi štandardami nezávislosti súdnictva a súdnych rád. Nevyhnutná nezávislosť členov rád vyžaduje, aby výkon funkcie bol zaručený a nemohol byť svojvoľne ukončený. Iba v prípade vážneho zneužitia alebo zanedbania povinnosti môže byť člen odvolaný; a pre takúto situáciu by mal zákon ustanoviť presné dôvody, postup a kompetencie.

EAJ je taktiež znepokojená konštatovaním, že bod 17 dôvodovej správy priloženej k zverejneniu zmien už viac neopisuje Súdnu radu ako „nezávislý ústavný orgán súdnictva“, ale skôr ako „autonómny orgán realizujúci justičnú politiku Vlády a Parlamentu.“ Takáto formulácia, ktorá vyvoláva obraz Súdnej rady ako nástroja exekutívnej politiky, môže viesť k zlyhaniu zachovania riadnej deľby moci medzi legislatívou, vládou a súdnictvom, v rozpore s medzinárodnými štandardami.

(b) Trestnoprávna zodpovednosť sudcov pri výkone sudcovských funkcií

Zatiaľ čo sudca by nemal, samozrejme, požívať imunitu pred stíhaním za akékoľvek trestné činy spáchané v sudcovej súkromnej sfére, je zásadne dôležité pre sudcovskú nezávislosť, že pri vydávaní rozsudkov a výkone iných sudcovských funkcií, by mal sudca požívať imunitu od občianskoprávnej a trestnoprávnej zodpovednosti. Možnosť alebo hrozba stíhania nesie nebezpečenstvo zabránenia sudcovi slobodne vykonávať svoje funkcie a môže byť ľahko zneužitá na vyvolanie neprimeraného tlaku na sudcu alebo jeho ovplyvnenie.

EAJ preto so značnými obavami poznamenáva, že doplnený článok 148 (4) Ústavy poskytuje imunitu za „právnny názor vyjadrený pri rozhodovaní, *okrem prípadov, ak by tým bol spáchaný trestný čin.*“ [zvýraznenie doplnené]. To znamená, že akt vydania súdneho rozhodnutia môže byť trestným činom, a rovnakou alebo väčšou obavou EAJ je zistenie, že s účinnosťou od 1. januára 2021 bol Trestný zákon doplnený¹ vytvorením, v § 326(a), trestného činu sudcu za vydanie „svojvoľného rozhodnutia, ktoré spôsobí škodu alebo poskytne výhodu inému.“ Spoločne vzaté, tieto ustanovenia ľahko vystavia sudcov na Slovensku trestnému stíhaniu, alebo hrozbe alebo strachu zo stíhania za ich rozsudky a toto predstavuje vážne nebezpečenstvá pre nezávislosť Slovenských držiteľov sudcovských funkcií. Pojem svojvoľného rozhodnutia je veľmi široký a zle definovaný. Z pohľadu EAJ, nepresné a široké ustanovenia, účinné na Slovensku od 1. januára 2021, zjavne zlyhali, pokiaľ ide o obmedzenie trestnoprávnej zodpovednosti za profesionálne aktivity sudcu na úzko, presne definované limity požadované na dosiahnutie základných štandardov európskych a iných medzinárodných nástrojov týkajúcich sa tejto témy.

¹ Zákonom č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

(c) Zrušenie záruk týkajúcich sa vzatia do väzby sudcov

Ako je vyššie uvedené, je nevyhnutné, aby boli sudcovia chránení pred neprípustným stíhaním, pretože existencia potencionálnej zodpovednosti byť stíhaný môže vyvolať silný tlak na sudcu a vplyv na sudcovu prácu. Preto stíhanie sudcov potrebuje osobitné záruky. Predtým slovenská ústava vyžadovala pre väzbu sudcov súhlas Ústavného súdu. Toto je teraz zrušené (nový článok 136 (3) ústavy). V členských štátoch Rady Európy existujú rôzne modely na zabránenie neprípustného vplyvu na súdnictvo v dôsledku vzatia do väzby alebo podobných vyšetrovacích opatrení spojených so stíhaním. Súhlas Ústavného súdu, iného súdu alebo väčšinou Súdnej rady je nevyhnutný ako záruka nezávislosti súdnictva. Absencia takejto záruky tak oslabuje ochranu nezávislosti súdnictva.

(d) Preloženie na iný súd bez súhlasu

Podľa jasných európskych štandardov nezávislosti súdnictva, sudca nemôže byť preložený na iný súd bez jeho súhlasu, iba ak vo výnimočných prípadoch buď disciplinárneho konania proti sudcovi, alebo v prípade zmeny štruktúry súdneho systému. V druhom uvedenom prípade je nevyhnutné, aby kritériá pre takéto preloženie a postup bol stanovený zákonom; o tom, že nie je žiaden vplyv mimo súdnictva na rozhodnutie o preložení; a tom, že dotknutí sudcovia by nemali trpieť v žiadnom prípade stratou alebo znížením odmeny alebo sociálnych benefitov. Navyše, malo by sa vyhnúť každému takémuto preloženiu, iba ak nie je žiadna alternatíva.

(e) Nová súdna mapa

EAJ nie je v pozícii, aby komentovala konkrétne plány novej súdnej mapy. Avšak, je potrebné zdôrazniť, že v prípade takých dôležitých reforiem súdneho systému sa vyžaduje intenzívne a podstatné zapojenie súdnictva. Takéto zapojenie je súčasťou európskych štandardov. Reformy takéhoto rázu by nemali byť implementované narýchlo, ale vyžadujú rozsiahle a podrobné posúdenie. Mali by zvýšiť efektívnosť a zlepšiť prístup k spravodlivosti, a nie opačne. Nemali by byť vnímané ako prostriedky pretrhnutia korupčných väzieb, ktoré boli objavené – takéto trestné činy vnútri súdnictva by mali byť eliminované existujúcimi protikorupčnými nástrojmi.

Záver

EAJ ľutuje, že reformy súdneho systému na Slovensku obsahujú tieto konkrétne prvky, ktoré sú krokmi späť v procese vytvorenia podmienok na ochranu súdnictva pred neprimeraným vplyvom a záruk jeho nezávislosti. EAJ taktiež poznamenáva, že jej obavy sú vo veľkej miere zdieľané Poradnou radou európskych sudcov, ktoré preskúmala návrh ústavných zmien a vydala svoje posúdenie 9. decembra 2020 v Stanovisku CCJE-BU(2020)3. EAJ súhlasí s uvedeným stanoviskom.

EAJ preto nalieha na slovenské authority, aby:

- prijali vhodné opatrenia v súlade s európskymi štandardami a v záujme ich občanov obnovili všetky vyššie uvedené záruky nezávislosti súdnictva; a
- zapojili v plnom rozsahu zástupcov súdnictva, vrátane Združenia sudcov Slovenska, do prebiehajúcich alebo budúcich reformných projektov.